

Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Anne-Babaların Geçmişte Kullandıkları Oyuncaklar ve Oyuncak Seçiminde Dikkat Ettikleri Unsurlar¹

Toys Used in The Past by Parents with Children at Pre-School Age and Factors That They Observed in Choosing Their Toys

Gözde DEMİRKAYA^a, Ferda ÖZTÜRK KÖMLEKSİZ^b, Sarem ÖZDEMİR^c

^aKKTC Milli Eğitim Bakanlığı, Cihangir Düzova İlkokulu, Lefkoşa, KKTC

^bLefke Avrupa Üniversitesi Dr. Fazıl Küçük Eğitim Fakültesi, Okulöncesi Öğretmenliği Bölümü, Lefke, KKTC.

^cUluslararası Kıbrıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği Bölümü, Lefkoşa, KKTC.

Öz

Araştırmanın temel amacı; KKTC’de okul öncesi dönemdeki 36-72 aylık çocuğu olan anne – babaların oyuncak seçimi konusundaki görüşlerini ortaya koymaktır. Çalışma grubu, KKTC’nin Lefkoşa ilçesinde okul öncesi dönem 36-72 aylık çocuğu bulunan dokuz anne ve dokuz baba olmak üzere toplam 18 anne ve babadan oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada, 36-72 aylık çocuğu olan anne ve babalara uygulanmak üzere 15 sorudan oluşan bir veli görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada, KKTC’de oyuncak güvenliği hakkında gerekli yönetmeliklerin hazırlanması; Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığına bağlı olarak oyuncak seçimini konu alan aile bilgilendirme çalışmalarının hazırlanması; okul öncesi öğretmenliği ve çocuk gelişimi ve eğitimi bölümlerine oyuncak seçimini konu alan dersler eklenerek bu alanda mezun olacak kişilerin de oyuncak konusunda daha bilinçli öğretmenler olarak öğretmenlik hayatına atılmalarının sağlanması ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Abstract

The main purpose of this study is to explore the opinions of parents who have 36 – 72 months old preschool children regarding to the factors affecting them when choosing toys for their children. This study has been conducted on eighteen parents – nine mothers and nine fathers who have 36 – 72 months old preschool children that lives in Nicosia, TRNC and qualifies for the sample group. Interview forms were used for gathering the data. As the subject of this study is the toy selection of parents who have 36 – 72 months old preschool children, a parent interview form which consists of 15 questions was created. The Qualitative data gathered from the interviews were analyzed by using descriptive analysis method. Suggestions are as follows: preparing the necessary toy safety regulations in TRNC, organizing family information workshops on the subject of toy selection which will be conducted under the Ministry of National Education, increasing the toy selection awareness between teachers by adding toy selection related classes into the curricula of Department of Preschool Teaching and Department of Child Development and Education programs.

Anahtar Kelimeler

Oyun
Oyuncak
Okul Öncesi Eğitim
Anne-Baba

Keywords

Play
Toy
Preschool

¹Bu çalışma, 02-05 Eylül 2015 tarihleri arasında Hacettepe Üniversitesinde düzenlenen 4. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresinde sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

Extended Summary

Purpose and Significance: When the studies conducted in Turkey are examined, it can be seen that games and toys are handled in only some certain aspects and that there has not been a comprehensive research on the opinions of parents on toys of today and the elements that they pay attention to while buying these toys. In addition, no studies have been found on this topic in TRNC. Dealing with the opinions of parents about the elements that they pay attention while choosing toys can help determine the mistakes made by parents while choosing toys and create a discussion forum in this area. In this context, this study tries to display the opinions of parents with children in preschool period in TRNC on the points that they pay attention while choosing toys.

Method: The research sample in this study consists of 18 parents, nine mothers and nine fathers, of 36-72 month children in Nicosia district of TRNC. As socio-economic level has a significant impact on elements in choosing toys, equal number of parents in each socio-economic levels (lower, middle and higher) were selected (based on minimum wage). In this research, a parent interview form was developed consisting of 15 questions for application on parents with children between 36 and 72 months. While developing the interview form, literature search was conducted first and then a draft interview form was created. The draft form was examined by 4 specialists. After amendments made in line with the views of these specialists, the testing application of interview form was performed. The testing application was performed on 6 parents, 2 from each socio-economic class. Following the testing application the final form was given to the interview form. The parents who accepted interview on a voluntary basis were interviewed on the days and hour that they preferred. The parents were asked permission for recording the interviews; 12 parents gave permission but 6 families withheld it. Descriptive analysis was conducted for analysing the data obtained from these interviews. In this research each interview question was determined as a meaningful theme. Then, every response obtained from interviewees was organized and interpreted without making any changes so that every theme could be described and explained in its entirety.

Results: According to the findings of the study, parents buy for their sons mostly educative toys whereas they buy for their daughters mostly dolls and educative toys. One of the findings is that parents pay attention in choosing toys is buying educative toys. From the responses given by interviewees, it is observed that toys which do not include violence are more preferred. All interviewed parents stated that they took into consideration the age and sex of their children while buying toys. It has been observed that parents paid attention to the price, chemical features, country of production and hygienic conditions of toys while buying toys. Most parents think that they have sufficient knowledge about choosing toys. Parents think that toys of cartoon characters affect their children and preference for toys both in positive and negative ways.

Discussion and Conclusions: It has been observed that socio-economic structures of parents with children in pre-school period affect their frequency of buying toys for their children and that level of education and socio-economic structure of parents was not a determinant factor in taking into consideration the gender of children while buying toys. With increased toy diversity today, it can be seen that parents and children are no more making their toys together. This has a negative impact on quality of time passed by parents with their children, and it also caused the toys of other cultures overcome the toys of their own cultures. Although parents stated that they paid attention to the suitability of toys to the age of their children, some parents stated that they did not pay attention to the notices of age posted on toys. This causes a mixed attitude to be displayed by parents in choosing toys. In this research, it has been observed that parents complained of lack of knowledge about the hygienic and radioactive features of toys while buying toys. As regards educative aspects of toys, it has been observed that the opinion that toys made contribution to children in mental terms prevailed, but other areas of contribution were not mentioned much. This causes the opinion that they did not have sufficient knowledge about the other areas that toys make contribution. The findings of the study reveals the need for a proper regulation TRNC for more supervised sales of toys. Preparing a regulation in this area will make sure that production and sales of toys can be made in a more accurate and safe manner.

1. Giriş

Doğumla kendini farklı bir ortamda bulan çocuk dünyayı keşfetmek için farklı deneyimlere gereksinim duymaktadır. Geçirdiği ve geçireceği deneyimlerle kendini hayata hazırlayan çocuğun güvenli bir ortamda deneyimlerini yaşayabilmesi gerekmektedir. Bu ortam da ancak oyun yoluyla sağlanabilmektedir. Garvey (Akt. Fetihi, 2005) etkinliklerin oyun sayılabilmesinde; bir amaca ulaşmak için ya da bir zorunluluk için değil de, oynayan tarafından özgürce seçilerek onun etkin katılımıyla hoş ve eğlenceli olmasını bir gereklilik olarak görmektedir. Oyun, çocuğun tüm gelişim alanlarını destekleyen ve ifade gücünü artırarak dünyayı tanıırken kendini de tanımasını sağlayan bir etkinliktir. Oyunun oluşumu ve etkisinin araştırılması, çocukların gelişimi için uygun ortamlar yaratılması, çocuğun yaşadıklarını anlaması ve anlamlandırması için gereklidir (Öğretir, 2008). Okul öncesi dönemde uygun öğrenme yaşantılarının oluşturulması, geleneksel eğitim anlayışından uzaklaşarak aktif katılımın yer aldığı yaşantılara dayalı yöntemlerin kullanılması gerekmektedir (Akyol ve Akyol, 2014). Bu da okul öncesi dönemle başlayan yaparak yaşayarak öğrenmenin önemini ortaya koymaktadır.

Okul öncesi dönemde yaşanan deneyimler ve bu deneyimlere hayat veren oyuncaklar çocukların sosyal, duygusal, bilişsel, fiziksel gelişimlerine katkı koymaktadır. Bu da okul öncesi dönemin, çocuğun sosyalleşme davranışlarını yerel ve evrensel değerleri en kolay ve hızlı biçimde kazanabileceği kritik bir dönem olmasından kaynaklanmaktadır (Gürkan ve Koran, 2015). Okul öncesi dönemde çocuğun geçirdiği pek çok kritik dönem yer almaktadır. Yeşilyaprak (2004); kritik dönemi, bireylerin yaş düzeyine göre eğitim, belirli becerileri kazanma ve öğrenmede avantajlı oldukları dönem olarak adlandırmaktadır. Bu dönemin verimli kullanılmaması durumunda çocukların gelişiminde uyarıcı rolü oynayan oyuncaklar etkili bir öğrenme için yetersiz kalabilmektedir.

Çocuklar için önemli bir uyarıcı olan oyuncak için bir çok araştırma yapılmaktadır. Bergen, Hutchinson, Nolan ve Weber (2009) teknolojik olarak gelişmiş bir oyuncakla yapılan bebek-ebeveyn oyununun etkilerini inceledikleri çalışmalarında, oyuncağın keşif, uygulama oyunu ve sosyal oyunlarda kullanıldığını ortaya koymuştur. Aksoy, Dere ve Çiftçi (2014) ise; oyun alanları ve materyallerinin çocukların yaşlarından çok gelişim becerileri ile uyumlu olması gerektiğini dile getirmektedirler. Gelişim basamakları boyunca çocuğun hareketlerine düzen getiren, zihinsel, bedensel ve psiko sosyal gelişimine yardımcı olan, hayal gücünü ve yaratıcı yeteneklerini geliştiren her türlü oyun malzemesi ve araçlar da oyuncak olarak tanımlanmaktadır (Özdemir ve Ramazan, 2012).

İnsanlık tarihi boyunca oyuncak önemli bir işleve sahip olup, bu işlev; çocuğu yaşama hazırlamak şeklinde ifade edilebilmektedir (Onur , 2010). Çocuğun yaşamla tanışmasını sağlayan oyun ve oyuncak kavramı, yaşamla köprü kurmasını da sağlamaktadır. Oyuncakların geçmişine bakılacak olursa; en eski oyuncakların yapımında taş, kil, mum, kemik, kurutulmuş meyve kullanıldığı bilinmektedir. Bu tarihsel gelişimi orta çağda dövme demirden hayvanlar ve bebekler izlemiştir. Çingırak, el arabası, değnek at, minyatür mobilyalar, evler, gemiler de Eski Yunan'da bulunan oyuncaklar arasında yer almaktadır (Onur, 2010) . Oyuncaklar zamana ve bulunmuş oldukları uygarlıklara göre değişim ve gelişim göstermişlerdir.

Zanaata bağlı olarak gelişen oyuncak sektöründe, geçmişte oyuncak sahibi olabilen sadece soylu ve varlıklı ailelerin çocukları iken, günümüzde bu oyuncaklara sahip olabilmek çok daha kolaydır. Bu durum geçen yıllar içerisinde yaşanan sosyal ve endüstriyel değişimle birlikte seri üretime geçişin de sağlanabilmesi ile meydana gelmiştir. Böylelikle oyuncak fiyatları da her kesime uygun bir hal alarak her çocuk için oyuncakları ulaşılabilir kılmıştır (Akbulut, 2009). Oyuncaklar her dönemde çocuklar için hem temel bir ihtiyaç hem de eğitici bir araç olmuştur. Yaşamın değişim göstermesi de çocukların oyun ve oyuncaklarına yansımaktadır.

Oyuncaklar çocukların hayatı tanımasını sağlamakla kalmayarak çocukların farklı gelişim alanlarını da desteklemektedir. İnteraktif oyuncaklar ve çocukların eğitimini konu alan bir çalışmada, oyuncakların çocukların gelişimsel seviyelerine göre seçilmesinin ve çocukların öğretmenlerinden, ebeveynlerinden spesifik kılavuzluk almalarının; oyuncakların kendileri için kullanışlı olacak bazı iç görüleri kazanmalarını sağlayabileceği belirtilmiştir (Oravec, 2000). Oyuncaklar çocukların cinsel gelişimlerinde de büyük rol oynamaktadır. Çocuklar cinsiyet kimliklerini öğrenmelerinin ardından bunu oyun ve oyuncak seçimlerine de yansıtılmaktadırlar. Çocukların, ailelerinden öğrendikleri kız ve erkek özellikleri oyunlarında da gözlemlenebilmektedir (Yörükoğlu, 2004). Çocukların cinsiyetleri de oyuncak seçiminde etkili olmaktadır. Francis (2010), cinsiyet, oyuncak ve öğrenme üzerine yaptığı bir çalışmada, erkek çocukların oyuncak ve kaynaklarının teknoloji ve aksiyon üzerine; kızların özen ve kişisel olarak feminen ilgi alanları üzerine yoğunlaşması ile oyuncak tercihlerinin yüksek oranda cinsiyetçi olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum piyasada çocukların beğenisine sunulan oyuncağın, tam olarak masum olmadığı gerçeğini de beraberinde getirmektedir.

Oyun ve oyuncakların sosyal- duygusal gelişime de katkısı büyüktür. Çocuk oyun esnasında gelecekteki rollerini

öğrenmeye başlar, oyun arkadaşlarına gerek oyuncağını, gerek rollerini paylaşarak uyum sağlar. Oyun esnasında çocuk bazen ön planda, bazen ise geri planda durmayı öğrenir (Poyraz, 2003). Kişilik, cinsiyet, zeka gibi genetik etmenler yanında, aile, arkadaşlık ilişkileri, oyun, rekabet gibi çevresel etmenler çocuğun sosyal gelişimi üzerinde etkilidir (Duralp ve Aral, 2011). Oyun, insanın bedensel, zihinsel, ruhsal gelişiminin bir bütün içerisinde ilerlemesine yol açmaktadır (Aksoy, Dere ve Çiftçi, 2008). Bu nedenle oyun, okul öncesi dönem çocuklarının erken okuryazarlık becerilerini desteklemek için en etkili tekniklerden biridir (Işıtan, 2014). Çocukları birbiriyle uzlaştıran, birleştirici bir uyum sağlama sürecidir (Tuğrul, 2014). Bir toplumun ekonomik, politik, kültürel ve toplumsal değişim süreçlerine bakılarak o toplumda, çocukluk imgelerinin ve çocuk kültürüne ait olan oyun ve oyuncakların sosyokültürel tarihindeki değişimler izlenebilir (Sormaz ve Yüksel, 2012).

Oyun ve oyuncak, çocuğun oyun içinde büründüğü rollerde de belirleyici bir özellik taşımaktadır. Parsons ve Howe (2006) yaptıkları araştırmada süper kahraman figürlü oyuncakların çocukları daha fazla karakter bazlı kurgusal rollere büründürdüğünü, bu oyuncaklar dışındaki oyuncakların ise çocuğu daha çok ailevi, mesleki ve keşfe açık rollere ya da rol yapmama yoluna gitirdiğini saptamışlardır. Bu da oyun ve oyuncağın çocukların büründükleri rollerde de önemli bir etkiye sahip olduğunu bizlere göstermektedir. Erden ve Akman (2005)'da çocuğun gelişimde bireysel farklılıklar olduğunu belirtmektedir. Kaya (2007) 36 - 72 aylık çocuklar için tasarlanmış oyuncakların, çocukların gelişim alanlarına uygunluğunu belirlemek amaçlı yaptığı araştırmanın sonucunda; oyuncakların yükseklikten atlamada, düğme ilikleyip çözmede, tuvalet ile ilgili yapılması gerekenleri yapmakta, masada kirlettiği kendine ait yeri temizlemekte, bıçakla yumuşak nesnelere kesmekte, haftanın günlerini sırasıyla söylemekte, nesnelere elde edildikleri ve yapıldıkları malzemeye göre gruplandırmakta ve eş anlamlı kelimeleri tanımakta katkı sağlamadıkları sonucuna ulaşmıştır.

Değişen yaşama paralel olarak çocukların oyun ve oyuncak türleri de bu değişimden etkilenmektedir (Toran, Ulusoy, Aydın, Deveci ve Akbulut, 2016). Sanayi devrimi ile birlikte gelen değişim seri üretimi oyuncak sektörüne de getirerek oyuncakların aynı özelliklerde çok sayıda üretilmesine olanak sağlarken oyuncağa daha kolay ulaşılabilir bir özellik de katmıştır. Böylelikle aynı oyuncağı sadece ekonomik durumu iyi olan çocuklar değil, bir çok çocuk ulaşarak kullanabilmektedir (Akbulut, 2009). Oyuncakların sanayi devrimi ile kolay ulaşılır olması ve çeşitlenmesi doğru oyuncak seçimini de doğal olarak gündeme getirmiştir.

Bu çalışmada ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde yaşayan, çocukluklarında daha çok el yapımı oyuncaklarla oynayan anne babaların, günümüzde çocuklarına aldıkları oyuncakların seçiminde dikkat ettikleri unsurları ortaya koymanın çocuklar açısından önemi konusunda bir farkındalık yaratılmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; KKTC'de okul öncesi dönemde çocuğu olan anne ve babaların oyuncak seçiminde dikkat ettikleri unsurlara ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Anne ve babaların geçmişte kullandığı oyuncaklar nelerdir?

Anne ve babalara geçmişte oyuncak alan kişiler kimlerdir?

Anne ve babaların çocuklarına oyuncak alma sıklığına ilişkin görüşleri nelerdir?

Anne ve babaların kendilerinin dışında çocuklarına oyuncak alan kişilere ilişkin görüşleri nelerdir?

Anne ve babalara çocuklarına daha çok hangi oyuncakları satın almaktadırlar?

Anne ve babaların oyuncak seçiminde dikkat ettikleri ölçütler nelerdir?

Ailelerin oyuncak seçimi konusunda sahip oldukları bilgi düzeyi nedir?

2. Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada okul öncesi dönemde çocuğu olan ve farklı sosyo-ekonomik düzeydeki anne ve babaların oyuncak seçiminde dikkat ettikleri unsurlara ilişkin görüşleri, görüşme yöntemi kullanılarak derinlemesine ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede çalışma nitel bir araştırma niteliğini taşımaktadır. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır (Yıldırım, Şimşek, 2016).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu, KKTC'nin Lefkoşa ilçesinde okul öncesi dönem çocuğu bulunan 9 anne ve 9 baba olmak üzere toplam 18 anne ve baba oluşturmuştur. Sosyo-ekonomik düzeyin oyuncak seçimindeki unsurlar üzerinde önemli bir etkiye sahip olması nedeni ile kaynak anne ve babalar eşit sayılarda ve (asgari ücret esas alınarak) alt, orta, üst sosyo-ekonomik düzeylere uygun bir biçimde seçilmiştir. Bu çerçevede çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Tablo 1'de görüldüğü gibi çalışma grubu alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki üçer anne ve babadan oluşmaktadır

Sosyo-ekonomik düzeyin belirlenmesinde asgari ücret esas alınmıştır. Bir eve toplam giren gelirin, KKTC'deki bir asgari ücret civarında olması durumu (1450 TL) alt sosyo-ekonomik düzey; iki asgari ücret civarında olması durumu (3000 TL) orta sosyo-ekonomik düzey; üç asgari ücret üzerinde olması durumu ise (5000 TL) üst sosyo-ekonomik düzey olarak kabul edilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubundaki Kişilerin Kişisel Özelliklerine Göre Dağılımı

Kodu	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	SED	Çocuk Sayısı	Çocuk-ların Cinsiyeti	Çocukla-rın Yaş Aralığı	Çocukların Eğitim Gör-düğü Kurum
AEG1	E	55	Lise	Alt	1	Erkek	61-72 aylık	Devlet
AEG2	E	30	Ortaokul	Alt	1	Kız	61-72 aylık	Devlet
AEG3	E	42	Ortaokul	Alt	1	Erkek	61-72 aylık	Devlet
AKG1	K	32	Ortaokul	Alt	1	Erkek	61-72 aylık	Devlet
AKG2	K	34	İlkokul	Alt	1	Erkek	49-60 aylık	Gitmiyor
AKG3	K	32	Okula gitmedi	Alt	1	Kız	61-72 aylık	Devlet
OEG1	E	40	Lisan	Orta	1	Kız	61-72 aylık	Özel
OEG2	E	36	Lisan	Orta	1	Kız	61-72 aylık	Özel
OEG3	E	37	Lise	Orta	1	Kız	49-60 aylık	Devlet
OKG1	K	28	Lise	Orta	2	Kız/Erkek	36-48 aylık	Özel
OKG2	K	37	Lise	Orta	1	Kız	61-72 aylık	Devlet
OKG3	K	29	Lisans	Orta	1	Erkek	61-72 aylık	Özel
ÜEG1	E	34	Lisans	Üst	2	Kız/ Kız	49-60 aylık	Özel
ÜEG2	E	37	Lise	Üst	1	Erkek	61-72 aylık	Devlet
ÜEG3	E	35	Lisans	Üst	1	Erkek	61-72 aylık	Özel
ÜKG1	K	33	Lisans	Üst	1	Kız	49-60 aylık	Özel
ÜKG2	K	28	Lisans	Üst	1	Kız	49-60 aylık	Gitmiyor
ÜKG3	K	35	Lisans	Üst	1	Kız	49-60 aylık	Devlet

Çalışma grubunda yer alan bireylerin kişisel bilgileri Tablo 1'de verilmiştir. Çalışma grubunda yer alan anne ve babaların görüşleri belirtilirken görüşün kime ait olduğu kişisel özelliklerinin bir kısmına göre kodlanmıştır. Görüşmecilerin kodlanmasında yer alan ilk harf sahip olduğu sosyoekonomik yapıyı (A: alt sosyo-ekonomik, O: orta sosyo-ekonomik; Ü: üst sosyo-ekonomik); ikinci harf ise cinsiyetini (K: kadın, E: erkek); G harfi ise görüşmeciyi ifade etmektedir. Kodun sonunda yer alan sayı ise görüşmecinin sırasını belirtmektedir. "AEG1" in birinci alt sosyoekonomik yapıya sahip erkek görüşmeciyi ifade etmesi bu kodlama şekline örnek olarak verilebilir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış veli görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme formu geliştirilirken ilk olarak literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması yapıldıktan sonra 15 soruluk bir taslak form oluşturulmuştur. Taslak görüşme formu 4 uzman tarafından incelenmiştir. Bu uzmanlardan ikisi ölçme değerlendirme, ikisi ise okul öncesi alanında uzman kişilerdir. Uzmanların görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Bu düzeltmelerin ardından görüşme formu deneme aşamasına sokulmuştur. 15 sorudan oluşan görüşme formları 2 alt, 2 orta ve 2 üst sosyo-ekonomik düzeyden 6 anne ve babaya uygulanmıştır. Her sosyoekonomik düzeydeki 2 kişiden birinin

anne, birinin ise baba olmasına dikkat edilmiştir.

Deneme uygulaması sonucunda bazı soruların kullanılan terimlerden dolayı anne ve babalar tarafından anlaşılmadığı, ya da örneklendirilemediği belirlenmiştir. Aynı zamanda bazı soruların ipuçlarıyla desteklenmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu sorularda gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra görüşme formu asıl uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Araştırmada, 15 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu geliştirilmiştir. Hazırlanan sorular okul öncesi öğretmenliği ve ölçme değerlendirme alanında uzman dört kişinin görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri alındıktan sonra iki alt-iki orta ve iki üst sosyoekonomik düzeydeki anne ve baba ile deneme uygulaması yapılmıştır. Deneme uygulaması sonucunda görüşme formuna son biçimi verilmiştir. Görüşmeler ortalama 25 dakika sürmüştür. Görüşme yapılan anne ve babalara geçmişte kullandıkları oyuncaklar, çocuklarına oyuncak alma sıklıkları, hangi oyuncakları satın aldıkları, oyuncak seçiminde dikkat ettikleri ölçütler ve bilgi düzeyleri konusundaki düşünceleri sorulmuştur.

Verilerin Toplanması

Görüşmeye katılmayı kabul eden anne ve babalarla kendi belirledikleri gün ve saatte görüşülmüştür. Anne ve babalardan görüşmelerin kayda alınması için izin istenmiş ve 12 anne-baba ses kaydına izin verirken, 6 anne-baba ses kaydına izin vermemiştir. Yapılan görüşmeler kayıt cihazıyla kayda alınırken bir yandan da yazılı olarak kayıt edilmiştir. Bunun nedeni teknik bir sorundan dolayı oluşması mümkün veri kaybını önlemektir.

Verilerin Analizi

Tüm görüşmelerden elde edilen nitel verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenleyip yorumlayarak okuyucuya sunmaktır. Bu nedenle analizde elde edilen veriler önceden belirlenen temalara göre özetlenerek yorumlanmaktadır. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu nedenle, bu araştırmada her bir görüşme sorusu anlamlı bir tema olarak belirlenmiştir. Daha sonra her temanın bütünlük içinde betimlenerek açıklanabilmesi için görüşmecilerden alınan her yanıt hiçbir değişikliğe uğratılmadan, doğrudan, incelenerek düzenlenmiş ve yorumlanmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde görüşme verilerinden elde edilen bulgular alt başlıklar altında aşağıda yer almaktadır.

Anne-Babaların Geçmişte Kullandığı Oyuncaklar

Görüşme yapılan anne ve babalara “Siz çocukken oyuncaklarla oynamayı sever miydiniz?” sorusu yöneltildiğinde görüşmecilerin hepsi de sevdiklerini belirtmişlerdir. Bu soru katılımcı babalara yöneltildiğinde; top, araba, silah, asker, gemi, pirilli (bilye), bisiklet, kamyon, el atarisi, zeka oyunu, uçak, ip yanıtlarını vermiştir. Bir baba düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Oyuncağımızı biz kendimiz yapardık. Silah, araba yapardık. Top.” (AEG2)

Oyuncağı üretmenin yanı sıra satın alma davranışına, en çok üst sosyo-ekonomik düzeye sahip görüşmecilerde rastlanmıştır.

Görüşülen dokuz anne “Ne tür oyuncaklarla oynardınız?” sorusu yöneltildiğinde; bebek, mutfak seti, lego, bisiklet ve yol oyunu (kurallı grup oyunları) yanıtlarını vermiştir. En sık alınan yanıt “bebek” yanıtı olmuştur. Bir anne düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Bebeklerle oynardım. Kendim yapardım. Köyde ulaşım zordu. Nadir şehre gidilince bebek alınır.” (AKG3)

Özellikle köyde yaşayan anneler yerleşim yeri ve ulaşım zorluğu nedeniyle kendi oyuncaklarını kendilerinin yaptığını bildirmiştir. Geçmişte pahalı olan ve az sayıda kişide bulunan bisikletin ise sadece üst sosyoekonomik düzeye sahip ailelerde bulunduğu da görüşmeler sonucunda saptanmıştır.

Anne- Babalara Geçmişte Oyuncak Alan Kişiler

Anne ve babalara “Bu oyuncakları size kim ya da kimler alırdı? Hatırlıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. En sık alınan yanıt “baba” olmuştur. Görüşülen anne ve babalara oyuncak alan kişiler sorulduğunda verilen yanıtlarda oyuncak alan kişinin eve para getiren kişi ve şehre giden kişi ile de ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Görüşülen katılımcılardan biri

görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Babam alırdı . Şehre en çok babam giderdi.”(AKG3)

Anne-Babaların Çocuklarına Aldıkları Oyuncaklar

Katılımcılara “Siz çocuğunuza oyuncak alıyor musunuz? Ne tür oyuncaklar alıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Erkek çocuğuna sahip katılımcı anne ve babalardan alınan yanıtlara göre en sık alınan oyuncaklar “zeka geliştirici oyuncaklar”; kız çocuğuna sahip katılımcı anne ve babalardan alınan yanıtlara göre ise “zeka geliştirici oyuncaklar ve bebek” olmuştur. Anne, babaların daha çok eğitici oyuncakları tercih ettiği görülmüştür. Bu eğitici oyuncaklar arasından erkek çocukları için en çok ilgi gören oyuncakların zeka geliştirici oyuncaklar olduğu da dikkat çekmektedir. Görüşülen katılımcılardan biri düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Daha fazla zeka geliştirici oyuncaklar daha fazla yap-boz gibi, lego gibi, yaşına uygun bunlar zeka geliştiren şeyler.” (ÜEG2)

Anne ve Babaların Oyuncak Alma Sıklığı ve Nedenleri

Anne babalara “Çocuğunuza ne sıklıkla oyuncak alıyorsunuz? Neden?” sorusu yöneltilmiştir. Özellikle alt sosyoekonomik düzeyde olan anne ve babalar genelde, ayda 1-2 kez, üst ekonomik düzeye sahip anne ve babaların da genelde ayda 3 kez oyuncak aldıkları belirtilmiştir. En sık alınan yanıt “ayda 1” olmuştur. Oyuncak alma sıklıklarının nedenleri için en sık verilen yanıt ise “çocuğun oyuncak talebi” olmuştur. Bu sıklığın nedeni olarak çevresinden gördüğü oyuncaklardan etkilenerek istemesi; daha da sık oyuncak alımının çocukların doyum noktalarını olumsuz yönde etkileyeceği olduğunu bildirmişlerdir.

Çocuklara Anne ve Baba Dışında Oyuncak Alan Kişiler

Anne, babalara “Çocuğunuza anne ve baba olarak sizin dışınızda oyuncak alan başka kişiler var mı?” sorusu yöneltilmiştir. Anne ve babalar genel olarak kendileri dışında oyuncak alan kişilerin nine, hala, dede, amca”, dayı”, yeğen, teyze ve diğer tanıdıklar olduğunu söylemişlerdir.

Oyuncakların Çocukların Cinsiyetine Göre Seçilip Seçilmediği

Anne babalara “Oyuncak alırken çocuğunuzun cinsiyetini göz önünde bulunduruyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Görüşülen anne ve babaların tümü, oyuncak alırken çocuklarının cinsiyetini göz önünde bulunduklarını belirtmişlerdir. Erkek çocuğu olan katılımcılara çocuklarının cinsiyetine uygun ne tür oyuncaklar aldıkları sorulduğunda; araba, top, silah, uçak, tren, çizgi film kahramanı, hayvan figürleri, pirilli, bilgisayar oyunları yanıtlarını verirken, kız çocuğuna sahip anne ve babalar ise; bebek, mutfak seti, makyaj malzemesi, yap-boz, yanıtlarını vermişlerdir.

Oyuncak Seçiminde Anne ve Babanın Dikkat Ettikleri Ölçütler

Anne babalara “Oyuncak alırken çocuğunuzun yaşına uygun olmasına dikkat ediyor musunuz? Oyuncağın çocuğunuzun yaşına uygun olup olmadığını nasıl anlıyorsunuz? Aldığımız oyuncakların çocuğunuzun yaşına uygun olarak hangi yönlerini geliştirdiğini düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Görüşülen anne-babaların hepsi de oyuncak alırken çocuklarının yaşına uygun olup olmadığına dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Yapılan görüşmeler sonucunda, oyuncak üzerinde hangi yaşa uygun olduğunun yazılı olmasına karşı gereken farkındalığın genel olarak görüşmecilerde kazanılmış olduğu gözlemlenirken; bu farkındalığı tam olarak kazanmayan 3 katılımcının da alt sosyoekonomik düzeye sahip olması göze çarpmaktadır.

Anne babalara “Oyuncak alırken başka hangi özelliklere dikkat ediyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Görüşmeci anne- babalar oyuncak alırken dikkat ettikleri özelliklerin; oyuncakın fiyatı, kimyasal özellikleri, imal edildiği ülke, hijyen, oyuncak üzerindeki özel işaretler, radyoaktivite, fiziksel ve mekanik özellikler olduğu yanıtlarını vermişlerdir. Ortalama oyuncak fiyatı için en çok kabul gören miktarın “30-40 TL civarı” olduğu da araştırmada görülmüştür. Görüşmeye katılan babalardan biri düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Fiyatı 30-40 TL civarı olmalı. Bütçemize uygun. Zaten gönlü de çabuk geçer. Yerine göre 60-70 TL de olabilir. Hijyen ama bunu anlamak pek mümkün değil. İmal edildiği ülke de önemli” (OEG3)

Ailelerin Oyuncak Seçimi Konusunda Sahip Oldukları Bilgi Düzeyi

Anne babalara “Çocuğunuza uygun oyuncak seçebilme konusunda sahip olduğunuz bilgiyi yeterli görüyor musunuz? Bu bilgileri nasıl edindiniz?” sorusu yöneltilmiştir. “Evet yeterli buluyorum” yanıtını veren anne- babaların çoğunlukta olduğu gözlemlenmiştir. Görüşmecilerden 1 kişi bilgisini yeterli bulmadığını ve kendi beğendiği oyuncakları çocuğuna

aldığını belirtmiştir. Görüşmeciler arasından araştırarak bu yönde kendini geliştirmek isteyen anne ve babaların ise bu konuda en çok internetten faydalandıkları göze çarpmaktadır.

4. Tartışma

Elde edilen bulgulara bakıldığında, görüşme yapılan anne ve babalar sosyoekonomik düzeyleri ne olursa olsun seri üretim oyuncakları tercih etmektedirler. Geçmişte, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde yaşayan aileler çocuklarıyla oynadıkları oyuncakları kendileri üretip kullanırken, günümüzde oyuncak çeşitliliğinin artması ile birlikte oyuncak yapımının yok olmaya yüz tuttuğu görülmektedir. Karaman ve Nas (2014) küreselleşme ve buna bağlı olarak değişen toplum yapısının yerini yavaş yavaş endüstri kültürü oyuncaklara bıraktığını, yöresel oyuncakların günümüz yaşam biçimi içinde varlıklarını sürdüremediğini dile getirmektedir.

Bu durum ailelerin çocuklarıyla birlikte kaliteli zaman geçirip birlikte hayal kurmalarını engellemekte, geleneksel oyuncak kültürünü de unutturmaktadır. Bilgi (2016), seri üretim ve beraberinde getirdiği yabancılaşma sürecinin, kişiselleştirilebilen ürünler sayesinde insanları tekrar içsel doğasına yönelttiğini dile getirmektedir. Günümüzde unutulmaya yüz tutmuş oyuncakların yerini tasarıma yönelik ürünler ya da oyuncaklar alsa da geçmiş gelecek bağlantısı kurmamızı sağlayan geleneksel oyuncakları yaşatmak gerekmektedir.

Araştırma bulgularına göre anne- babalar oyuncak seçimi konusundaki bilgilerini yeterli görmekte; ancak katılımcıların bir kısmının oyuncak ambalajlarındaki yaş ibarelerini bile fark etmediği araştırmada elde edilen bulgular arasında yer almaktadır. Çamur, Vaizoğlu, Akbaş, Başaran, Batmaz, Bilgin ve Bulam (2008) oyuncak alıcılarının %54.7'sinin oyuncakların ya da oyuncak paketlerinin üzerindeki uyarıları okumadıklarını; yönetmeliği, etiket üzerinde CE işaretini, yaş uygunluğu ibaresini, güvenlik uyarısını, kullanım kılavuzu bulunması gerektiğini satıcılara göre daha az bilmekte ve etiket üzerindeki bilgilere daha az bakmakta olduğunu saptamışlardır. Bu bulgulara dayanarak ailelerin oyuncaklar hakkında sahip oldukları bilginin yeterliliği konusunda gerekli farkındalığı kazanmadıkları söylenebilir.

Anne-babaların çocuklarına oyuncak alırken çocuklarının cinsiyetini göz önünde bulundurdıkları da saptanan bulgular arasında yer almaktadır. Erkek çocuklara alınan oyuncaklarda cinsiyet olgusu kadar eğitici olması da göz önüne alınırken, kız çocuklarında ise cinsiyet olgusu daha ağır basmaktadır. Kahraman ve Başal (2011); erkek çocukların kız çocuklarına göre cinsiyet özelliklerine ilişkin daha kalıp yargısal olduklarını belirlemişlerdir. Bu araştırmada ise; aileler tarafından oyuncak alımında erkek çocukları için cinsiyet olgusuna ve alınan oyuncakın eğiticiliğine aynı ölçüde önemin verildiği gözlemlenirken, kız çocuklarına alınan oyuncaklarda cinsiyet olgusuna daha çok önem verildiği saptanmıştır. Bu farkın, KKTC'nin kültürel koşullarından kaynaklandığı, ailelerin çocuklarına aldıkları oyuncakların ve oyuncak alımı ile ilgili kalıp yargıların aslında çocukların cinsiyetine göre değil, kişiliklerine göre de farklılık gösterebileceği düşünülmektedir.

Avşar (2014) oyuncakların her toplumda gündelik yaşamın ve maddi kültürün önemli bir parçası olduğunu dile getirmektedir. Bu durum oyuncak piyasasını da olumsuz etkilemekte ve oyuncakların güvenilirliği konusundaki kaygıları artırmaktadır. Çalışmanın bulguları, oyuncak satışlarının daha denetimli olabilmesi amacıyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde doğru bir şekilde hazırlanmış oyuncak yönetmeliğinin olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Ülkeye, denetim olmaksızın çok çeşitli oyuncakların dışarıdan getirilmesi ve fiyatlarının diğer oyuncaklara göre daha düşük olması, bu oyuncaklara karşı talebi daha da artırmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı tarafından oyuncak güvenliği ve oyuncak seçimini konu alan aile bilgilendirme çalışmalarının hazırlanması, okul öncesi öğretmenliği ve çocuk gelişimi ve eğitimi bölümlerinde yer alan programlarda bilinçli oyuncak seçimini konu alan derslerin yer alması, çocukların dünyasını daha da aydınlatmamızı sağlayabilecektir. Bu nedenle, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde yaşayan okul öncesi dönemde çocuğu olan anne – babaların, oyuncak seçiminde dikkat ettikleri unsurları ortaya koymanın çocuklar açısından önemi daha çok ortaya çıkmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak oyuncak seçimini konu alan aile bilgilendirme çalışmalarının hazırlanması, okul öncesi öğretmenliği ve çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü programlarına oyuncak seçimini konu alan derslerin eklenmesi ve ailelerin oyuncak seçimi ile ilgili farkındalık kazanması, oyuncakların çocuk üzerindeki olumlu etkisini daha da artırabilir.

5. Kaynakça

- Akbulut, D.(2009). Günümüzde geleneksel oyuncaklar, Milli Folklor Dergisi, 84, 182-191.
- Akyol, Köksal, A ve Aksoy, A. B. (2014). Her yönüyle okul öncesi eğitim 3. Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Avşar, G. (2014). Küreselleşen kentte oyuncaklar: İstanbul'da günümüz oyuncaklarının üretim ve tasarım karakteristikleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü, Endüstri Ürünleri Tasarımı Anabilim

- Dalı, İstanbul.
- Bergen, D., Hutchinson, K., Nolan, T. J. and Weber, D. (2009). Effects of infant-parent play with a technology-enhanced toy: Affordance-related actions and communicative interactions. *Journal of Research in Childhood Education*. 24, 1-17.
- Bilgi, İ. (2016). Günümüzde tasarım oyuncak kavramı ve gelişimi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tasarım Kültürü Anabilim Dalı, Ankara.
- Çamur, D., Vaizoğlu A. S., Akbaş, M., Başaran, D., Batmaz, G. A., Bilgin, E., Bulam, H. M. (2008). Oyuncak alıcı ve satıcılarına oyuncak güvenliği ve yönetmeliği konusundaki bilgi düzeyleri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 51, 31-38.
- Durualp, E. ve Aral, N. (2011). Oyun temelli sosyal beceri eğitimi. Ankara: Vize Yayınları.
- Erden, M. ve Akman, Y.(2005). Gelişim ve öğrenme. Ankara: Özkan Matbaacılık ve Gazetecilik Ltd. Şti.
- Fetihi, L. (2005). Çocuklarla oynarken yetişkinlere öneriler. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 9 (16).
- Francis, B. (2010). Gender, toys and learning. *Oxford Review of Education*. 36, 325-344.
- Gürkan, K. ve Koran N.(2014) 36-72 Aylık çocuklar için okul öncesi eğitim programının çocuğun katılım hakkına yer verme durumu açısından incelenmesi. *Journal of Teacher Education and Educators Volume/Cilt 3, Sayı 2, 203-226.*
- Karaman, G. ve Nas, E. (2006) . Çorum İskilip’te Geçmişten Günümüze Aktarılan Bir Miras: Ahşap Oyuncaklar. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi-4. (14).*
- Kahraman, P. B. ve Başal A. H. (2011). Anne eğitim düzeyine göre çocukların cinsiyet kalıp yargıları ile oyun ve oyuncak tercihleri. *e-journal Of New World Sciences Academy*. 6, 1344-1367.
- Kaya, D. (2007). 36-72 aylık çocuklar için tasarlanmış oyuncakların çocukların gelişim alanlarına göre incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Onur, B. (2010). Oyuncaklı dünya. Ankara: İmge Kitabevi.
- Oravec, A. J. (2000). Interactive toys and children’s education: Strategies for educators and parents. *Childhood Education*, 77, 81-85.
- Özdemir, A. A. ve Ramazan, O. (2012). Oyuncağa Çocuk, Anne ve Öğretmen Bakış Açısı. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi (Uluslararası E-Dergi)*, 2 , 2-16.
- Parsons, A. And Howe, N. (2006). Superhero toys and boys physically active and imaginative play. *Journal Of Research İn Childhood Education*. 20, 287-300.
- Poyraz, H. (2003). Okul öncesi dönemde oyun ve oyuncak. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sormaz, F. ve Yüksel, H. (2012). Değişen çocukluk, oyun ve oyuncağın endüstrileşmesi ve tüketim kültürü. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 11(3), 985 -1008.*
- Toran, M. Ulusoy, Z. Aydın, B. Deveci, T. ve Akbulut, A. (2016). Çocukların dijital oyun kullanımına ilişkin annelerin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 24 (5), 2263-2278.
- Yıldırım, A. Şimşek, H. (2016). Nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (2004). Çocuk ruh sağlığı. Ankara: Özgür Yayınları
- Oyuncaklar Hakkında Yönetmelik, (31 Ekim 2013, Perşembe),Resmî Gazete. Sayı:28807 , 1-12